

Research Article

Journal of Industrial and Organizational Psychology Studies

Ind Organ Psychol Stud
Spring & Summer 2022, 9(1), 1-26
DOI: 10.22055/jiops.2021.37249.1223

Received: 23.04.2021
Accepted: 28.08.2021

Relationship between Academic Aspirations, Career Aspirations and Career Identity: The Mediating Role of Attitudes Towards Academic and Career Future

Laleh Ensanimehr¹, Abdolrahim Kasaei Esfahani^{2*}, Kianoush Zaharakar³

1. MA Student of Career Counseling, Department of Counseling, Faculty of Psychology and Educational Science, Kharazmi University, Tehran, Iran
2. Assistant Professor, Department of Counseling, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran
3. Associate Professor, Department of Counseling, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran

Citation: Ensanimehr, L., Kasaei Esfahani, A., & Zaharakar, K. (2022). Relationship between academic aspirations, career aspirations and career identity: the mediating role of attitudes towards academic and career future. *Industrial and Organizational Psychology Studies*, 9(1), 1-26.

Abstract

Introduction

Adolescence is one of the most important stages of human life. At this stage, a person must make various choices, including the choice of field of study and occupation, which is one of the most important decisions of the individual. To choose the right field of study and career for each person, many things need to be considered, including career identity, academic aspirations, career, and a positive attitude about future education and career. The aim of this study was to

---

* **Corresponding Author:** Abdolrahim Kasaei Esfahani
Email: rkasae82@gmail.com

investigate the relationship between academic aspirations, career aspirations and adolescent career identity with the mediating role of attitudes toward academic and career future.

Method

The method of the present study was coerrelational using structural equation modeling and SPSS and AMOS software.

The statistical population consisted of 299 people based on Morgan's table and was selected by cluster random sampling method. The instrument included career identity scale (Dellas & Jernigan, 1981), academic aspirations scale (DiPierro, 2016), career aspirations scale (O'Brien,1996), and attitudes toward academic and career future scale (Jamali & Ghaleh Noei, 2013).

Results

The findings showed that the direct effect of academic aspirations and career aspirations on the attitude toward future education and career is significant. The direct effect of career aspirations on career identity is also significant, but the effect of education aspirations on career identity is not significant. Also, the effect of the attitude toward the academic and career future on career identity is significant. In addition, the indirect effect of academic aspirations and career aspirations on career identity through the attitude towards the future of education and career was also confirmed.

Discussion

Thus, teachers, counselors, and professionals during adolescence can help develop students' career identities by addressing their aspirations for education and employment.

Keywords: academic aspirations, career aspirations, attitudes towards academic and career future, career identity

رابطه آرزوهای تحصیلی، آرزوهای شغلی با هویت شغلی: نقش واسطه‌ای نگرش نسبت به آینده تحصیلی و شغلی

لاله انسانی‌مهر^۱، عبدالرحیم کسائی اصفهانی^{۲*}، کیانوش زهراکار^۳

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد مشاوره شغلی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

۲. استادیار گروه مشاوره، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

۳. دانشیار گروه مشاوره، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

چکیده

نوجوانی یکی از مهم‌ترین مراحل زندگی بشر است. در این مرحله فرد باید انتخاب‌های مختلفی انجام دهد از جمله انتخاب رشته تحصیلی و شغلی که یکی از مهمترین تصمیمات فرد است. برای انتخاب رشته تحصیلی و شغلی مناسب برای هر فرد موارد زیادی باید در نظر گرفته شود، هویت شغلی، آرزوهای تحصیلی، شغلی و نگرش مثبت درباره تحصیلات و شغل آینده از جمله این موارد است. پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه آرزوهای تحصیلی، آرزوهای شغلی با هویت شغلی نوجوانان به همراه بررسی نقش واسطه‌ای نگرش به آینده تحصیلی و شغلی انجام شد. روش پژوهش حاضر همبستگی از نوع الگویابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری ۲۹۹ نفر از دانش‌آموزان پسر و دختر دوره دوم متوسطه منطقه دو استان تهران بود که براساس جدول مورگان با روش نمونه‌گیری تصادفی چندمرحله‌ای انتخاب شدند. ابزارهای جمع‌آوری اطلاعات شامل مقیاس هویت شغلی (دیلاس و جرنگین، ۱۹۸۱)، آرزوهای تحصیلی (دیپرو، ۲۰۱۶)، آرزوهای شغلی (ایرن، ۱۹۹۶) و نگرش به آینده تحصیلی و شغلی (جمالی و قلعه نویی، ۲۰۱۳) بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از الگویابی معادلات ساختاری و از طریق SPSS-23 و AMOS

* نویسنده مسئول: عبدالرحیم کسائی اصفهانی

رایانامه: rkasae82@gmail.com

23 انجام شد. یافته‌ها نشان داد که اثر مستقیم آرزوهای تحصیلی و آرزوهای شغلی بر نگرش به آینده تحصیلی و شغلی معنی‌دار است. اثر مستقیم آرزوی‌های شغلی بر هویت شغلی نیز معنی‌دار بود اما اثر آرزوهای تحصیلی بر هویت شغلی معنی‌دار به دست نیامد. همچنین، اثر نگرش به آینده تحصیلی و شغلی بر هویت شغلی معنی‌دار نبود. علاوه بر این اثر غیرمستقیم آرزوهای تحصیلی و آرزوهای شغلی بر هویت شغلی از طریق نگرش به آینده تحصیلی و شغلی نیز تأیید شد. بنابراین، معلمان، مشاوران و متخصصان می‌توانند با پرداختن به آرزوها برای تحصیل و شغل، به رشد هویت حرفه‌ای دانش‌آموزان کمک کنند.

کلیدواژگان: آرزوهای تحصیلی، آرزوهای شغلی، نگرش به آینده تحصیلی و شغلی، هویت شغلی

مقدمه

در طول رشد مراحل مختلف زندگی انسان، بعضی از مراحل نقش حساس‌تر و پراهمیت‌تری را در آینده بر عهده دارند که یکی از این مراحل، مرحله نوجوانی (Adolescent stage) نام دارد (Chaturvedi & Anshul, 2020). یکی از مهم‌ترین مسائلی که نوجوانان دارند، بحث تصمیم‌گیری درباره انتخاب رشته تحصیلی و مسیر شغل است. انتخاب رشته تحصیلی، تصمیم مهمی برای این افراد است زیرا این انتخاب موجب مشخص شدن آینده و سرنوشت شغلی آن‌ها می‌شود. انتخاب رشته تحصیلی پیش‌زمینه‌ای برای انتخاب شغل در آینده است و بهتر آن است این انتخاب شغلی که صورت می‌گیرد، متناسب با رشته تحصیلی فرد تعیین شود. این امر موجب می‌شود که مشکلات فردی، اقتصادی و اجتماعی کمتری ایجاد شود و اتلاف وقت از بین برود (Shafiabadi, 2014).

در اوایل دبیرستان رشته تحصیلی و شغل، هویت متمایزی نسبت به هم ندارند اما رفته‌رفته با طی کردن مسیر، آرزوهای تحصیلی و شغلی از یکدیگر تفکیک می‌شوند و در راستای هم قرار می‌گیرند (Gair, 2015). به اعتقاد Parsons زمانی فرد می‌تواند دست به تصمیم‌گیری درباره تحصیل و شغل خود بزند که به درک بالایی از ویژگی‌های فردی خود همچون استعداد (Aptitude)، علاقه، نگرش و هماهنگ کردن این ویژگی‌ها با ویژگی‌های محیط تحصیل و شغل برسد. بحث انتخاب یک مفهوم آنی و زودگذر نیست، بلکه این مفهوم یک فرآیند است که از وقتی انسان به این دنیای خاکی پا می‌گذارد آغاز می‌شود و تا آخر عمر ادامه خواهد

داشت. این فرآیند در جهت ارتباط عوامل مختلفی از جمله ارزش (Value)، رغبت، آرزو، هدف (goal)، نگرش و هویت (Identity) ایجاد می‌شود (Samiei et al., 2014). از بین این موارد شکل‌گیری هویت امری اساسی و ضروری در دوره نوجوانی است. بر طبق دیدگاه Erickson (1968) سن نوجوانی دوره شکل‌گیری هویت من (Self-identity) است، هویت من به معنای این است که نوجوان احساس کند که چه کسی است و به عنوان یک شخص مستقل در جامعه چه جایگاهی دارد. بحران هویت (identity crisis) از نظر اریکسون در این دوره سنی هویت در برابر گم‌گشتگی نقش است (Crane, 2018).

هویت فرآیندی است که فرد از طریق خود و محیط پیرامونش به مجموعه‌ای از ادراک و اهداف درباره خود می‌رسد. در واقع هویت در جواب سؤال من چه کسی هستم که در همان دوره نوجوانی ظاهر می‌شود، پدیدار می‌گردد (Margavio, 2019). براساس دیدگاه Marcia هویت دارای سبک‌های گوناگونی است. چهار پایگاه هویت (identity status) که کاملاً از هم متفاوت عمل می‌کنند و براساس میزان اکتشاف (exploration) و تعهدی (commitment) که نوجوان تجربه کرده است دسته‌بندی می‌شوند. سبک هویتی ابهام هویت (هویت مغشوش)، هویت پیش‌رس، هویت طولانی‌مدت (هویت معوق) و هویت موفق سبک‌های مختلف هویت مارسیا را تشکیل می‌دهند. کسانی که دارای سبک ابهام هویت هستند هنوز نتوانسته‌اند بحران (crisis) معنی‌داری را تجربه کنند و سطح اکتشاف و تعهد پایینی را دارا هستند، هویت پیش‌رس زهانی اتفاق می‌افتد که اشخاص در مسیری که طی می‌کنند، تعهد دارند اما هنوز بحرانی را تجربه نکرده‌اند و این اشخاص با این که تعهد بالایی دارند اما اکتشاف مسیرشان پایین است. هویت معوق یا طولانی مدت زمانی شکل می‌گیرد که افراد در میان یک بحران قرار دارد، اما به آن هیچ‌گونه تعهدی ندارند و در آخر سبک هویتی موفق این است که افراد بحران را پشت سر گذاشته‌اند و یک تعهد را شکل داده‌اند و این بهترین نوع شکل‌گیری هویت می‌باشد (Keshavarz et al., 2010; Yoder, 2000).

هویت شامل ابعاد مختلفی است، یکی از این ابعاد، هویت شغلی (career identity) است. هویت شغلی نقشی اساسی و اصلی در زمینه رشد و پیشرفت شغلی ایفا می‌کند، هم‌چنین

هویت شغلی در دوران نوجوانی یک تکلیف رشدی مهم است که از نوجوانی تا بزرگسالی ادامه پیدا می‌کند (Aghajani, 2019).

از نظر Erikson (1968) نیز آماده‌سازی برای یک حرفه و شغل در نوجوانی و ترکیب کردن یک شغل در هویت شخصی یک امر اساسی است. علاوه بر این وی نیز بیان می‌کند که این مسئله یک وظیفه و مسئولیت خاص در جهت درگیر کردن یک حرفه در هویت شخصی نیز هست. نوجوانان در جهت اکتشاف شغلی (career exploration) به سمت انتخاب مسیر شغلی (choosing a career path) می‌روند بین مراحل اکتشاف شغلی و انتخاب شغلی بحث شکل‌گیری هویت شغلی قرار دارد. براساس نظریه Holland برای آنکه هویت شغلی شکل پیدا کند لازم است فرد به رشد و شناخت واضح و با چهارچوب مشخص نسبت به ارزش‌ها، توانایی‌ها، رغبت‌ها و اهداف برسد (Skorikov & Vondracek, 2011). رشد هویت شغلی یک فرآیند پیچیده و تعاملی است که از مدرسه شروع و از طریق آموزش بعد از دوران مدرسه ادامه پیدا می‌کند (Margavio, 2019).

هویت شغلی توانایی‌های دانستن چرا را مشخص می‌کند، این مهارت‌ها شامل ویژگی‌هایی از جمله انگیزش شغلی (career motivation)، انتخاب شغلی (career choose)، معنای شخصی و ارزش‌های فردی است. بنابراین هویت شغلی فرآیندی است که به‌عنوان نقشه راهنما برای تعیین اهداف، تصمیم‌گیری‌های تحصیلی، شغلی و شناسایی فرصت‌های شغلی عمل می‌کند (McArdle et al., 2007).

باتوجه به مطالعات پیشین، عوامل بسیاری می‌توانند هویت شغلی را تحت تأثیر قرار دهند یکی از این عوامل به‌طورکلی آرزوها است که از متغیرهای تأثیرگذار بر هویت شغلی می‌باشد و از اوایل زندگی یک فرد وجود دارد. کودکان با سطح آرزوها و انتظارات بالا وارد دوران نوجوانی می‌شوند و حتی انتظار دارند که پس از انتقال به بزرگسالی این سطح بالا از آرزوهایی که در دوران نوجوانی تجربه و پیدا کرده‌اند را حفظ کنند (Lawson et al., 2020). در آغاز نوجوانی، افراد متناسب با علایق، آرزوها و انتظارات خویش دست به انتخاب‌هایی می‌زنند و در بیشتر مواقع نسبت به انتخابی که کرده‌اند وفادار و پایبند می‌مانند. نوجوانان در طی این انتخاب به اقداماتی دست می‌زنند، اما با افزایش سن تا اواخر نوجوانی این سطح از علایق،

آرزوها و انتظارات آن‌ها به‌طور دائم تغییر می‌کند (Chaturvedi & Anshul, 2020). آرزوها در کودکی و نوجوانی می‌توانند واقعی یا ایده‌آل باشند، آرزوهای واقعی، آرزوهایی هستند که با در نظر گرفتن محدودیت‌ها، امکانات، موانع و شرایط موجود شکل می‌گیرند، به‌طور مثال شغلی را که دانش‌آموزان بعد از خروج سیستم آموزشی انتخاب می‌کنند؛ در حالی که آرزوهای ایده‌آل، آن دسته از آرزوهایی هستند که بدون توجه به امکانات و محدودیت‌هایی چون انتظارات خانواده، توانایی مالی، جسمی و روانی در فرد شکل می‌گیرد. به‌طور کلی آرزوهای ایده‌آل یا واقعی، مجموعه‌ای از انتظارات، انگیزه‌ها و اهداف تعیین‌شده زندگی هستند که افراد میل شدید برای رسیدن به آن‌ها دارند و برخاسته از نگرش‌ها، باورها و ساختارهای شناختی افراد هستند و در ارتباط با موضوعات مختلف زندگی می‌توانند مطرح شوند (Trebels, 2014).

آرزوها می‌توانند در حوزه تحصیل و شغل وجود داشته باشند، آرزوهای تحصیلی (self-efficacy) و آرزوهای شغلی (career aspirations) از همان اوایل زندگی به وجود می‌آیند و در دوران کودکی و نوجوانی مراحل رشدی خود را پشت‌سر می‌گذارند و در طول زندگی ادامه پیدا می‌کنند (Olsthoorn, 2020). آرزوهای تحصیلی اشاره به سطح موردنظر نوجوان، در زمینه تعلیم و تربیت و تحصیل دارد، این سطح و جایگاهی که نوجوان درصدد رسیدن به آن است، امری ثابت یا مشخص نیست؛ زیرا آرزوهای تحصیلی افراد متفاوت است، ممکن است آرزوی تحصیلی دانش‌آموزی تنها اتمام دوران دبیرستان باشد اما در دانش‌آموز دیگری ادامه تحصیل و رسیدن به تحصیلات بالاتر اولویت داشته باشد (Chaturvedi & Anshul, 2020). یکی از سؤال‌های مهم در زمینه آرزوهای تحصیلی نوجوانان این است که (تا کی می‌خواهید به تحصیل ادامه دهید؟ یا انتظار دارید در زمینه تحصیل چقدر پیش بروید؟) چنین آرزوهایی به روشن سازی انتظارات مربوط به تحصیل نوجوان و این که تا چه اندازه تمایل به ادامه مسیر تحصیلی دارد، می‌پردازد. آرزوهایی که درباره تحصیل به کار می‌روند ارتباط بسیاری با سطح پیشرفت در آینده دارند (Almroth et al., 2018) و در ضمن عواملی همچون تشویق والدین، آموزش هدفمند و اثرمند، خودکارآمدی (Self-efficacy) و خودپنداره بر آرزوهای تحصیلی دانش‌آموز متمرثر واقع می‌شوند. این عوامل اگر به‌طور صحیح و در زمینه تحصیل دانش‌آموز شکل بگیرند، باعث شکل‌گیری، رشد و توسعه

آرزوهای تحصیلی نوجوانان می‌گردد و این‌گونه باعث می‌شود که دانش‌آموزان همه تلاش خود را در جهت رسیدن به اهداف خود انجام بدهند (Chavira et al., 2016; Chaturvedi & Anshul, 2020).

آرزوهای شغلی (career aspirations) یکی دیگر از انواع آرزوها است، آرزوهای افراد در بطن مسائل شغلی به‌عنوان آرزوهای شغلی تعریف می‌شوند. دانش‌آموز در ابتدا آرزوهای شغلی سرگرم‌کننده در آینده را دنبال می‌کند و این آرزوها در اکثر مواقع متفاوت از نیازهای خود و جامعه است (Gao & Eccles, 2020). آرزوهای شغلی همانند آرزوهای تحصیلی از بدو تولد آغاز می‌شوند و در دوران کودکی، نوجوانی مراحل رشدی خود را پشت سر می‌گذارند و در طول زندگی ادامه پیدا می‌کنند (Olsthoorn, 2020).

آرزوهای شغلی چشم‌اندازی در زمینه حرفه یا شغل نوجوان هستند و اهداف حال حاضر آن‌ها را در نظر می‌گیرند و باید توجه داشت که، صرفاً موتور محرک دانش‌آموزان برای تلاش در راستای موفقیت نیست بلکه در آینده افراد در مشاغل مختلف با توسل به این آرزوها رشد می‌کنند و انتظارات، ارزش‌های شغلی خود را شکل می‌دهند (Edwin, 2018). سطوح آرزوهای شغلی در دوران نوجوانی به‌صورت بالا و پایین هستند، نوجوانان دارای آرزوهای شغلی بالا، بیشتر در فعالیت‌های درسی و کلاس‌های فوق برنامه شرکت می‌کنند و در آخر این دانش‌آموزان بعد از تحصیل موفق‌تر در زمینه شغل عمل می‌کنند. آرزوهای سطح بالا در دوران نوجوانی نه تنها دستیابی به تحصیلات بالاتر در اوایل بزرگسالی را پیش‌بینی می‌کنند بلکه وضعیت اجتماعی، شغلی و درآمد بالاتر را در اواسط بزرگسالی مشخص می‌کند (Hafsyan, 2015; Gao & Eccles, 2020).

به‌علاوه عوامل بسیاری در شکل‌گیری آرزوهای شغلی نوجوانان تأثیرگذار هستند، عواملی چون وضعیت جامعه، سطح درآمد، شخصیت، انگیزه تحصیلی، سطح عملکرد، افت تحصیلی و ... بر نوع انتخاب آرزوهای شغلی مؤثر هستند و به ایجاد آرزوهای شغلی کمک می‌کنند. آرزوهای مسیر شغلی پیشگام در انتخاب و دستیابی به حرفه و شغل آینده می‌باشند و لازم است، هماهنگ با رشته تحصیلی باشند. آرزوهای شغلی که منطبق بر رشته تحصیلی نوجوانان عمل کند مسبب یک برتری شغلی قابل توجهی برای دانش‌آموزان جویای شغل است، این دانش‌آموزان در زمینه انتخاب شغل توانمندتر هستند و برای فرصت‌های موجود در بازار کار به صورت کارآمد اقدام می‌کنند

(Gao & Eccles, 2020) و همچنین این آرزوهای شغلی هماهنگ با تحصیل ممکن است به عنوان یک نقشه راه، برای نوجوانان و خانواده آنان عمل کند (Suryadi et al., 2020). در ضمن این امر مسلم است که، آرزوهای تحصیلی، شغلی و انتظارات (باورهای واقع‌گرایانه در دستیابی فرد به هدف تحصیلی و شغلی) نقش مهمی در رشد و توسعه هویت شغلی نوجوانان و همچنین فعالیت‌های تحصیلی و شغلی مسیری‌بعدی آنها ایفا می‌کنند و براساس آرزوهایی که نوجوانان تحت تأثیر محیط، مدرسه، خانواده و غیره شکل گرفته‌اند هویت شغلی آینده آنها نیز ساخته می‌شود و برای شکل‌گیری هویت شغلی باید مسیرهای متقاطع طی شود که آرزوهای تحصیلی و شغلی منطبق بر آن باشد؛ این نوع از آرزوها نوجوانان را به سمت هویت مناسب، شغل و انتخاب متناسب با شخص هدایت می‌کند و فرد را یاری می‌دهد که دست به انتخاب رشته تحصیلی و شغل مناسب بزند و با انتخاب شغل هویت خود را شکل دهد (Beal & Crockett, 2013; Chavira et al., 2016).

علاوه بر آرزوها، نگرش (Attitude) افراد نیز بر هویت شغلی نوجوانان تأثیر می‌گذارد و خود نیز از آرزوها تأثیر می‌پذیرد. نگرش به معنای طرز فکر، دیدگاه و اعتقاد است. نگرش اشاره به ترکیب مفاهیم شناخت و آمادگی برای عمل نسبت به یک مسئله است. نگرش سه مؤلفه باور، احساس و رفتار را در بر می‌گیرد. باور عنصری شناختی است که شامل اعتقاد شخصی درباره شخص، شیء و مفاهیم دیگری است. احساسات، عنصری عاطفی است و عواطف مثبت و منفی درباره موضوع نگرش را شامل می‌شود و رفتار نیز شامل عمل کردن و پاسخگویی فرد به شیوه خاص است (Shafiee, 2018). در دوران نوجوانی، افراد درباره رشته تحصیلی و شغل آینده خود دارای طرز تفکر و نگرش‌های خاص خود هستند و اگر نگرش نوجوان مثبت باشد باعث پیشرفت و موفقیت علمی و شغل آینده او می‌شود؛ به‌طورکلی داشتن نگرش مثبت درباره انجام هرکاری باعث موفقیت در آن کار خواهد شد (Rahimi et al., 2019).

بر این اساس (Eagly & Chaiken 1993) معتقد بودند که، برای ارزیابی گروه‌های اجتماعی، مسائل تحصیلی، شغلی و رفتار لازم است از نگرش‌ها و تمایلات استفاده شود. همچنین به‌طور مشابه، (Ajzen & Fishbein 2000) نگرش‌ها را واکنش‌های موضعی به موقعیت‌های مختلف تعریف می‌کند که سطوح متفاوتی را در بر می‌گیرند و عامل مهمی برای تبیین و پیش‌بینی رفتار محسوب

می‌شوند با این حال در مورد رابطه‌ی بین نگرش و رفتار اجماع مشترک وجود ندارد. زیرا از یک سو برخی محققان سطحی از رابطه‌ی بین این دو را تأیید کردند اما برخی این نظر را داشتند که نگرش‌ها نمی‌توانند رفتار را به‌طور کامل بیان دارند (Luo et al., 2019). برای ارثه این تبیین بهتر است که نگرش‌ها به‌طور خاص و جزئی‌تر مورد بررسی قرار بگیرند به‌عنوان مثال یکی از مشتقات نگرش، نگرش داشتن نسبت به آینده تحصیلی و شغلی (Attitude to academic learning and career future) است. نگرش تحصیلی و شغلی در دوران مدرسه شکل می‌گیرد (Roberts et al., 2018) و برطبق نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده (Ajzen (2012) شکل‌گیری نگرش مثبت (Positive attitude) سبب به رشته تحصیلی و انتخاب شغل آینده می‌تواند رفتارهای سازگار با تحصیل و شغل را ایجاد کنند و راه را برای رسیدن به آن هموار نمایند. این نگرش مثبت دانش‌آموز باعث اشتیاق بیشتر در زمینه آموزشی نیز می‌شود (Luo et al., 2019). تعهد و نگرش دانش‌آموزان نسبت به آینده تحصیلی و شغلیشان تحت تأثیر آرزوهای تحصیلی و شغلی است. آرزوها و نگرش دانش‌آموزان در عملکرد تحصیلی آن‌ها نقش مهمی دارد. دانش‌آموزی که دارای آرزوی تحصیلی و شغلی مرتبه بالا و مناسب است دارای نگرش مثبت در همین زمینه نیز می‌باشد. اگر آرزوهایی که منطبق بر تحصیل و شغل هستند درست و صحیح شکل گرفته باشند در مرحله بعد به فرد نگرشی مثبت درباره تحصیل و شغل نسبت به آینده می‌دهند. این نگرش مثبت ایجاد شده در افراد باعث اشتیاق و تلاش بیشتر دانش‌آموزان نسبت به تحصیل خود می‌شوند و در نتیجه با همراه شدن آرزوهای مناسب و شکل‌گیری نگرش مثبت تحصیلی-شغلی دانش‌آموزان می‌توانند ترغیب به انتخاب مناسب ابتدا در زمینه تحصیل و در آینده شغل بشوند پس با تمرکز بر آرزوهای تحصیلی و شغلی می‌توانیم نگرش مثبت را در دانش‌آموزان ایجاد کنیم و آن‌ها را در زمینه تحصیل و شغل ترغیب کنیم (Gair, 2015) و در ادامه باید اشاره کرد که، هر چقدر محیط اجتماعی، والدین، سیستم آموزشی به آرزوهای دانش‌آموزان بها دهد این نوجوانان نسبت به رشته تحصیلی و شغل آینده خود دیدگاه و نگرش مثبت و درستی پیدا می‌کنند و این نگرش مثبت و صحیحی که این دانش‌آموزان پیدا کرده‌اند به پاسخ سؤال (من کیستم) در زمینه شغل بهتر پاسخ می‌دهد. این‌گونه هویت شغلی که ساخته می‌شود که از بحران عبور کرده و دارای تعهد بالایی است. پس می‌توان گفت که نگرش شغلی و تحصیلی از قوی‌ترین و قابل پیش‌بینی‌ترین، نوع شکل‌گیری هویت است (Roberts

(et al., 2018) در نتیجه باید توجه داشت که، نگرش شغلی به درک افراد از چگونگی شکل‌گیری، پیگیری و حفظ هویت شغلی افراد کمک می‌کند و بسته به نگرش‌های مختلف، هویت شغلی افراد به طور مثبت و منفی شکل می‌گیرد که اگر این نگرش مثبت شکل گرفته باشد در آینده فرد نسبت به شغلی که انتخاب کرده است خشنود خواهد بود (Mohammadi, 2019; Nzekwe, 2017).

پژوهش حاضر نوآوری‌هایی در داخل کشور را شامل می‌شد؛ از جمله این که ارتباط بین آرزو تحصیلی و شغلی به شکلی که در این پژوهش تبیین شده، بررسی نگردیده است و همچنین خلا پژوهشی بسیاری در پژوهش‌های داخلی در زمینه ارتباط نگرش نسبت به آینده تحصیلی و شغلی با هویت شغلی و همین طور آرزوهای تحصیلی و شغلی با نگرش نسبت به آینده تحصیلی و شغلی وجود دارد و به‌طور کلی ارتباط و همبستگی بین این متغیرها بدین صورت منسجم و یکپارچه تاکنون در هیچ پژوهشی چه داخلی و چه خارجی بررسی نگردیده است. به‌علاوه در زمینه بررسی متغیرهای بیان‌شده در جامعه نوجوانان نیز خلا پژوهشی بسیار است؛ به خصوص نگرش نسبت به تحصیل و شغل که بررسی آن در نوجوان ایرانی انجام نشده است. به‌طور اساسی هویت شغلی از عوامل مهم در زمینه تحصیل و شغل نوجوانان به حساب می‌آید و به همین دلیل بررسی دقیق و جامع ابعاد هویت شغلی و همچنین متغیرهای اثرگذار بر آن امری ضروری برای کمک به پیشرفت و ارتقای تحصیلی و شغلی نوجوانان است. بنابراین پژوهش حاضر به بررسی این موضوع می‌پردازد که آیا بین آرزوهای تحصیلی، آرزوهای شغلی با هویت شغلی و نقش واسطه‌ای نگرش به آینده تحصیلی و شغلی ارتباط وجود دارد یا خیر؟ الگوی پیشنهادی پژوهش حاضر در شکل ۱ نشان داده شده است.

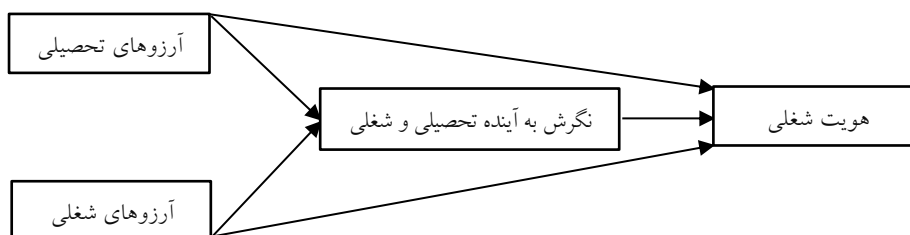

Figure 1. Research Proposed model

روش

جامعه آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری

پژوهش حاضر از لحاظ روش تحقیق در زمره خانواده همبستگی از نوع تحلیل مسیر قرار می‌گیرد. جامعه آماری در این تحقیق متشکل از کلیه دانش‌آموزان پسر و دختر دوره دوم متوسطه منطقه دو شهر تهران به تعداد ۱۳۵۵ نفر بود. نمونه آماری ۲۹۹ نفر در نظر گرفته شد که به روش نمونه‌گیری تصادفی چندمرحله‌ای انتخاب شدند. به منظور نمونه‌گیری از بین ۲۱۵ مدرسه ۶ مدرسه کاملاً تصادفی انتخاب شد و به صورت تصادفی دو کلاس از هر مدرسه انتخاب شد و نمونه‌ها در کلاس نیز به طور تصادفی وارد پژوهش شدند. به منظور اجرای پژوهش، با کسب مجوز از دانشگاه محل تحصیل و هماهنگی با آموزش و پرورش غرب استان تهران به مدارس‌های مربوطه مراجعه شد و با همکاری مدیران و معلمان، پرسش‌نامه‌های هویت شغلی (Dellas & Podojil Jernigan, 1981)، آرزوهای تحصیلی (Din, 2014)، آرزوهای شغلی (O'Brien, 1996) و نگرش به آینده تحصیلی و شغلی (Jamali & Ghalenoi, 2013) در اختیار دانش‌آموزان قرار گرفت. ملاک ورود به پژوهش ۱- مقطع دبیرستان دوره دوم تحصیل کند و ۲- زیر ۱۹ سال باشد و معیار خروج از پژوهش ۱- اختلال روانشناختی یا بیماری خاص و ۲- مصرف دارو بود (با پرس‌وجو از مدیر مدرسه و بررسی پرونده‌های پزشکی دانش‌آموزان توسط مدیر مدرسه و خوداظهاری دانش‌آموزان) و به منظور رعایت اصول اخلاقی بر اساس نظر (Seif, 2017) به شرکت‌کنندگان اطمینان داده شد که اطلاعات حاصل شده نزد پژوهشگر محرمانه باقی می‌ماند و رضایت تک‌تک شرکت‌کنندگان گرفته شد. پس از جلب رضایت افرادی که حاضر به همکاری شدند، از آنجایی که احتمال داشت برخی از افراد، سؤالات را به درستی متوجه نشوند، پژوهشگر در برخی موارد به‌طور انفرادی دستورالعمل را خوانده و بدون این‌که راهنمایی مستقیم کرده باشد، در مورد سؤالات توضیح داد. در نهایت پس از تکمیل شدن پرسش‌نامه‌ها و کنار گذاشتن برخی پرسش‌نامه‌های مخدوش، داده‌های جمع‌آوری شده، با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS-23 و AMOS-23 با روش‌های آماری توصیفی و تحلیل استنباطی مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفتند.

ابزار پژوهش

پرسش‌نامه هویت شغلی: در این پژوهش هویت شغلی دانش‌آموزان بر اساس پرسش‌نامه هویت شغلی (Dellas & Podojil Jernigan (1981) بررسی شد. این پرسش‌نامه دارای ۳۵ ماده در ۷ مجموعه ۵ عبارتی است که افراد به وضعیت‌های ۵گانه شغلی هویت شغلی موفق، هویت شغلی دیررس، هویت شغلی زود رس و هویت شغلی مغشوش-مغشوش و هویت شغلی مغشوش پاسخ می‌دهند. نمره هر فرد در این پرسش‌نامه بین ۷ و ۳۵ است و نمره بالاتر نشان‌دهنده گرایش فرد به هویت شغلی موفق است. روایی آزمون با سه روش محاسبه شد تحلیل عاملی، روایی افتراقی و روایی همزمان. در پژوهش حاضر ضریب پایایی این پرسش‌نامه ۰/۷۱ و روایی این مقیاس از نظر محتوا مورد تأیید اساتید و استاد راهنما قرار گرفت.

مقیاس آرزوهای تحصیلی: منظور از آرزوهای تحصیلی در این پژوهش نمره‌ای بود که دانش‌آموزان از پرسش‌نامه آرزوهای تحصیلی (DiPierro (2016) کسب کردند. این مقیاس برای سنجش برنامه‌های تحصیلی دانش‌آموزان به کار می‌رود و شرکت‌کنندگان به این سؤال از طریق یکی از ۷ گزینه (ترک تحصیل در دبیرستان بدون گرفتن مدرک، گرفتن دیپلم و وارد شدن به بازار کار، گرفتن دیپلم و رفتن به سربازی، گرفتن فوق دیپلم، گرفتن لیسانس، گرفتن فوق لیسانس، گرفتن دکتری) پاسخ می‌دهد. میزان نمره ۷ بالاترین سطح آرزوهای تحصیلی و نمره ۱ پایین‌ترین سطح آرزوی تحصیلی است (Middleton, 2017).

DiPierro et al. (2016) در پژوهشی آرزوهای تحصیلی نوجوانان را بررسی نمود که نتایج روایی و پایایی قابل قبول این مقیاس را نشان داد. هم‌چنین (Middleton (2017) در پژوهش خود به بررسی آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان دختر پرداخت و از مقیاس آرزوهای تحصیلی دیپرو بهره گرفت که طبق این پژوهش صورت گرفته، پرسش‌نامه از روایی محتوا و صوری بالایی برخوردار بود. در این پژوهش نیز پرسش‌نامه ذکر شده با تأیید اساتید مربوطه از روایی محتوایی و صوری بالایی بهره‌مند بود.

مقیاس آرزوهای شغلی: این مقیاس برای سنجش آرزوهای شغلی ساخته شده است و دارای ۱۰ سؤال و ۲ خرده‌مقیاس است و به صورت طیف لیکرتی از ۱ (کاملاً مخالف) و ۵ (کاملاً موافق) می‌باشد و سوالات ۳، ۴، ۷ و ۱۰ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود و دامنه نمره این مقیاس بین ۱۰ تا ۵۰ است و نمره بالاتر میزان آرزوی شغلی بالاتر را نشان می‌دهد و

نمره پایین‌تر بیانگر پایین بودن آرزوی شغلی است. آلفای کرونباخ این مقیاس در پژوهش O'Brien (1996) ۰/۷۹ گزارش شد. در یک پژوهش داخلی ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۰ به‌دست‌آمد (Beigi, 2018). در پژوهش حاضر ضریب پایایی این پرسش‌نامه ۰/۸۴ و روایی محتوایی این مقیاس مورد تأیید اساتید قرار گرفت.

پرسش‌نامه نگرش به آینده تحصیلی و شغلی: انواع نگرش دانش‌آموزان نسبت به آینده تحصیلی و شغلی در این پژوهش، با استفاده از پرسش‌نامه مورد استفاده در دانشگاه مینه‌سوتای آمریکا که توسط Jamali & Ghalenoei (2013) ترجمه شده است، سنجیده شد. این پرسش‌نامه دارای ۱۷ سؤال است و به صورت طیف لیکرتی از ۱ (کاملاً مخالفم) و ۵ (کاملاً موافقم) نمره‌گذاری می‌شود. دامنه نمرات پرسش‌نامه بین ۱۷ تا ۸۵ است و هر چه نمره بالاتر باشد افراد نگرش مثبت‌تری نسبت به آینده تحصیلی و شغلی خود دارند. پرسش‌نامه قبل از توزیع در اختیار متخصصان رشته مربوطه قرار گرفت و از حیث روایی صوری و محتوا، تأیید گردید. Jamali & Ghalenoei (2013) ضریب آلفای کرونباخ را ۰/۷۴ بدست آوردند. Shafiee (2018) نیز آلفای کرونباخ را ۰/۷۱ به‌دست‌آورد. در پژوهش حاضر روایی محتوایی این مقیاس مورد تأیید اساتید قرار گرفت و ضریب پایایی این پرسش‌نامه ۰/۸۶ به‌دست‌آمد.

یافته‌ها

پیش از انجام تحلیل اصلی، چند تحلیل اولیه در ارتباط با داده‌ها انجام شد. یافته‌های توصیفی مربوط به میانگین، انحراف معیار و ماتریس ضرایب همبستگی بین متغیرها در جدول نشان داده شده است.

Table 1. Mean, standard deviation and correlation coefficients between the research variables

Row	Variable	Mean	SD	1	2	3	4
1	Academic aspirations	20.98	5.1	1			
2	Career aspirations	46.45	13.11	0.25**	1		
3	Career identity	32.40	7.70	0.15**	0.26*	1	
4	Attitude to the future	3.74	2.12	0.19**	0.28**	0.25**	1

p<0.01

*p< 0.05

همان‌طور که مندرجات جدول ۱ نشان می‌دهد تمامی ضرایب همبستگی میان متغیرها معنی‌دار می‌باشد. به‌منظور بررسی رابطه آرزوهای تحصیلی، آرزوهای شغلی با هویت شغلی نوجوانان با نقش واسطه‌ای نگرش به آینده تحصیلی و شغلی، از روش الگویابی معادلات ساختاری استفاده شد. لذا قبل از برازش مدل، پیش‌فرض‌های این روش آماری شامل ۱- پیش‌فرض نرمال بودن توزیع تک‌متغیری، ۲- پیش‌فرض نرمال بودن توزیع چندمتغیری، ۳- پیش‌فرض هم‌خطی چندگانه، ۴- پیش‌فرض استقلال بین خطاها و ۵- پیش‌فرض وجود رابطه بین متغیرهای پیش‌بین و میانجی با متغیر ملاک مورد بررسی و تأیید قرار گرفتند. پیش‌فرض نرمال بودن توزیع نمرات بررسی شد و نتایج نشان داد نمرات این متغیرها، دارای توزیعی نرمال است. پیش‌فرض هم‌خطی چندگانه بین متغیرهای پیش‌بین با استفاده از آماره تورم واریانس (variance inflation factor) و ضریب تحمل (tolerance) مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داد پدیده هم‌خطی بودن در متغیرهای پژوهش رخ نداده است. پیش‌فرض استقلال بین خطاها با استفاده از آماره دوربین واتسون (Durbin-Watson Test) بررسی شد و نتایج نشان داد فرض استقلال بین خطاها نیز پذیرفته می‌شود و پیش‌فرض وجود رابطه بین متغیرهای پیش‌بین و میانجی با متغیر ملاک با استفاده از آزمون همبستگی پیرسون بررسی شد و نتایج نشان داد متغیرهای مورد بررسی با هم همبستگی دارند. شکل ۲ الگوی پیشنهادی پژوهش حاضر را به همراه ضرایب مسیر استاندارد نشان می‌دهد.

**

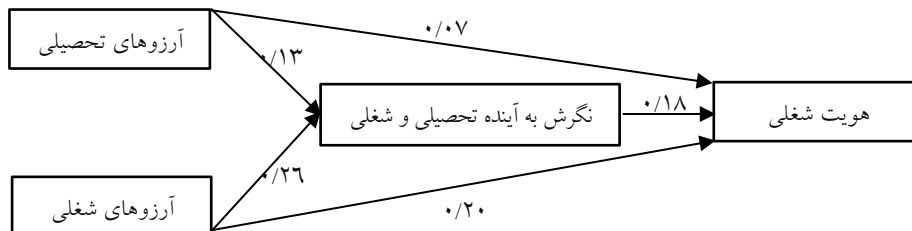

Figure2. Research model with standard paths coefficients

قبل از بررسی نتایج برآورد مدل، بررسی برازش مدل مفروض و شاخص‌های آن ضروری است. جدول ۲ به ارائه شاخص‌های برازش مدل مربوطه پرداخته است. در واقع برازش کلی مدل مشخص می‌کند که مدل تا چه اندازه می‌تواند داده‌ها را به خوبی توضیح دهد. شاخص‌های برازش شامل آزمون مجذور کای (CMIN)، شاخص برازش تطبیقی (CFI) شاخص برازش نرم شده (NFI) و ریشه دوم میانگین مجذورات خطای تقریب (RMSEA)، مهم‌ترین این شاخص‌ها در بررسی برازش مدل هستند.

Table 2. Model fit indices

Fit Indices	X ²	Df	X ² /df	CFI	P	NPAR	NFI	RMSEA
Model	2.779	1	2.779	0.862	0.000	9	0.867	0.061

شاخص‌های برازش مدل نشان داد تعداد پارامترهای آزاد مدل (NPAR) برابر با ۹ بوده، مجذور کای (X²) برابر با ۲/۷۷۹ و مجذور کای بر درجه آزادی (X²/df) با درجه آزادی ۱ برابر با ۲/۷۷۹ آمده است که کمتر از ۳ بوده و قابل پذیرش است (۲/۷۷۹ > ۳). مقدار RMSEA در مدل برابر با ۰/۰۶ است که به معنای برازش قابل قبول می‌باشد (۰/۰۶ > ۰/۰۷). هم‌چنین آماره CFI و NFI نیز باید بالاتر از ۰/۸ هستند (۰/۸۶ و ۰/۸). بنابراین همان‌گونه که نتایج مندرجات جدول ۲ نشان می‌دهد همه شاخص‌های برازندگی دارای برازش قابل قبولی با داده‌ها هستند پس مدل برازش مطلوبی دارد. در ادامه به تحلیل ضرایب مدل و نتیجه‌گیری از آن پرداخته شده است.

Table 3. Paths coefficients

Model path	β	P
Academic aspirations to Attitude to the future	0.127	0.049
Career aspirations to Attitude to the future	0.258	0.013
Academic aspirations to career identity	0.074	0.176
Career aspirations to career identity	0.198	0.021
Attitude to the future to career identity	0.179	0.004

شغلی معنی‌داری نمی‌باشد ($\beta = ۰/۰۷$, $P = ۰/۱۷۶$). علاوه بر این، اثر مستقیم نگرش به آینده نتایج حاصل از برآورد مدل پژوهش نشان داد اثر مستقیم آرزوهای تحصیلی ($\beta = ۰/۱۲$ ،

شغلی به صورت مثبت و معنی دار می باشد. هم چنین اثر مستقیم آرزوهای شغلی بر هویت شغلی ($P = 0/049$) و آرزوهای شغلی ($\beta = 0/25$, $P = 0/013$) بر نگرش نسبت به آینده تحصیلی و شغلی ($P = 0/021$, $\beta = 0/19$) به صورت مثبت و معنی دار می باشد اما اثر مستقیم آرزوهای تحصیلی بر هویت تحصیلی و شغلی بر هویت شغلی به صورت مثبت و معنی دار ($\beta = 0/17$, $P = 0/004$) می باشد.

Table 4. Weights of indirect paths

Model path	β	P
Career aspirations to career identity	0.046	0.003
Academic aspirations to career identity	0.023	0.010

افزون بر آن نتایج جدول ۴ نشان می دهد اثر غیرمستقیم آرزوهای شغلی ($\beta = 0/04$)، و آرزوهای تحصیلی ($\beta = 0/02$) با واسطه نگرش نسبت به آینده تحصیلی و شغلی بر هویت شغلی معنی دار است. بر اساس نتایج این مدل، آرزوهای شغلی هم به صورت مستقیم و هم به صورت غیرمستقیم بر هویت شغلی است اما آرزوهای تحصیلی به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر هویت شغلی مؤثر واقع نشد و تنها در صورت وجود نقش واسطه ای نگرش نسبت به آینده تحصیلی و شغلی می تواند بر بهبود هویت شغلی نوجوانان مؤثر باشد.

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه آرزوهای تحصیلی، آرزوهای شغلی با هویت شغلی نوجوانان و با نقش واسطه ای نگرش به آینده تحصیلی و شغلی در نمونه نوجوانان دوره دوم متوسطه بود. نتایج نشان داد که هویت شغلی و آرزوهای تحصیلی و آرزوهای شغلی توانایی پیش بینی متغیر میانجی یعنی نگرش به آینده تحصیلی و شغلی را داشته است و هر دو مثبت و مستقیم هستند. نتایج حاصل از برآورد مدل پژوهش نشان داد که آرزوهای شغلی بر متغیر میانجی یعنی نگرش به آینده تحصیلی و شغلی بر متغیر ملاک یعنی هویت شغلی در حالت مستقیم اثر مثبت دارد. در مورد آرزوهای تحصیلی نیز نتایج حاصل از برآورد مدل پژوهش نشان داد که آرزوهای تحصیلی در حالت مستقیم بر متغیر میانجی یعنی نگرش به آینده تحصیلی

و شغلی اثر مثبت دارد اما بر متغیر ملاک یعنی هویت شغلی اثر مستقیم و کل ندارد. در مورد تأثیر غیرمستقیم آرزوهای شغلی و آرزوهای تحصیلی بر هویت شغلی از طریق نگرش به آینده تحصیلی و شغلی نیز نتایج نشان داد هر دو متغیر آرزوهای شغلی و آرزوهای تحصیلی از طریق نگرش به آینده تحصیلی و شغلی تأثیر مثبت و معنی‌داری بر هویت شغلی دارد. به صورت خلاصه، آرزوهای شغلی هم به صورت مستقیم و هم به صورت غیرمستقیم بر هویت شغلی مؤثر است اما آرزوهای تحصیلی تنها در صورت وجود نقش واسطه‌ای نگرش به آینده تحصیلی و شغلی می‌تواند بر بهبود هویت شغلی نوجوانان مؤثر باشد.

بنابراین یافته این پژوهش حاکی از معنی‌داری ارتباط آرزوهای شغلی با انسجام در هویت شغلی بود و این امر با نتایج حاصل از پژوهش‌های (Shawardi & Heidari (2015)، Din (2014)، Middleton (2017) و Kim (2020) همسو و همخوان است. پژوهش Middleton (2017) نشان داد که آرزوی شغلی ارتباط معنی‌داری با هویت شغلی دارد. نتایج حاصل از پژوهش‌های Din (2014) نشان داد که آرزوهای تحصیلی با هویت در ابعاد گوناگون از جمله هویت شغلی ارتباط دارد و علاوه بر آرزوها و انتظارات تحصیلی، تجربیات جنسیتی، طبقات اجتماعی، نژاد و خرده‌فرهنگ‌های مختلف نیز می‌تواند دیدگاه افراد درباره شغل و تحصیلات را تحت تأثیر قرار دهد و در نتیجه هویت شغلی متفاوتی بسازد. بر اساس نتایج پژوهش (Shawardi & Heidari (2015) آرزوهای افراد در انتخاب شغل با دستیابی به هویت شغلی موفق هم راستا است. هم‌چنین در مورد تأثیر آرزوهای شغلی بانگرش به آینده تحصیلی و شغلی، یافته این پژوهش با نتایج حاصل از پژوهش صورت‌گرفته توسط Luo et al. (2019) که نشان‌دادند آرزوهای شغلی با نگرش شغلی رابطه مثبت و معنی‌داری دارد همخوان است. درنهایت یافته پژوهش حاضر مبنی بر تأثیر بر نگرش به آینده تحصیلی و شغلی هویت شغلی موفق با نتایج حاصل از پژوهش‌های (Roberts et al. (2018) و Negru-Subtirica et al. (2015) همخوان است. نتایج پژوهش (Roberts et al. (2018) است که نگرش مثبت و منفی نسبت به تحصیل و شغل به‌طور کامل روی هویت شغلی تأثیر معنی‌داری دارد. بر اساس نتایج پژوهش (Starcic et al. (2017) نگرش شغلی پیش‌بینی‌کننده مؤثری برای هویت شغلی است. اگرچه تحقیقات از این ایده پشتیبانی می‌کنند که کودکان خیلی زود در زندگی و دنیای کار یاد می‌گیرند که ایده‌هایی را درباره آنچه می‌خواهند و حتی شاید مهم‌تر از

آن چیزی که نمی‌خواهند باشند، تنظیم کنند (Carrico et al., 2019)؛ اما آرزوهای شغلی از دوران کودکی در افراد شکل می‌گیرد ولی آرزوهای تحصیلی در سال‌های بعد و با آغاز تحصیلات آکادمیک به وجود می‌آید. در مورد تأثیر آرزوهای شغلی بر هویت شغلی هم به صورت مستقیم و هم غیرمستقیم باید گفت که هویت شغلی موفق به توصیف ویژگی‌های فردی دانش‌آموز وابسته است که به یک حس هویت شخصی محکم دست یافته است. وقتی دانش‌آموز خود را به عنوان فردی توصیف کند که می‌داند چه کسی هست، چه توانایی‌هایی دارد و چه کاره خواهد شد، شرایط شغلی آینده خود را به گونه‌ای تصور می‌کند که با دیدگاهش در مورد خود، جهان، دیگران و شغل آینده‌اش سازگار باشد. در این شرایط دیگران نیز احتمالاً آن‌ها را به گونه‌ای مشاهده می‌کنند که به‌طور کلی با دیدگاه خودشان سازگار باشد و این نیز باعث هم‌افزایی و تأیید خودپنداره دانش‌آموز از آرزوهای شغلی‌اش می‌شود. در واقع، دانش‌آموز وقتی خود را به این صورت تعریف می‌کند که من آرزو دارم یک پزشک شوم، یک روان‌شناس شوم و یا یک پیمانکار شوم، هویت شغلی موفق را حول محور آن آرزو تشکیل می‌دهد. این آرزوی شغلی اغلب عامل اصلی تعیین‌کننده وضعیت نگرش یک فرد به آینده خودش و بیشترین تأثیر را در نحوه گذران دوره‌های تحصیلی و حتی اوقات فراغت دارد (Hoare, 2013). بنابراین، این آرزو که چه کسی خواهیم شد، از نظر خودمان و از نظر دیگران، بیش از هر چیز دیگری منجر به شکل‌گیری هویت شغلی می‌شود.

علاوه بر این یافته در مورد تأثیر گذاری آرزوی شغلی بر هویت شغلی در نوجوانان بر اساس نظریه رشد روانی-اجتماعی (Erikson (1968 نیز قابل تبیین است. بر اساس این نظریه مرحله پنجم از رشد روانی-اجتماعی که به شکل‌گیری هویت موفق در برابر سردرگمی می‌پردازد، پیامدهایی در پیشرفت شغلی دارد؛ همان‌طور که توسط اشارات فراوان به اهمیت توانایی فرد برای ایجاد یک نقش کاری موفق در فرصت‌ها و محدودیت‌ها نشان داده شده است. بر اساس نظر اریکسون همان‌طوری که کودک با بعضی توانایی‌های مستقل سبب می‌گردد که فرآیند جدایی از مادر و ولدین را دنبال کند و این جدا شدن آن‌ها می‌تولند به او تفرد و تشخیص دهد، در دوران نوجوانی نیز این اتفاق تکرار می‌شود. نوجوانان با تولدایی که پیدا می‌کنند سعی می‌کنند که تحت سلطه والدین نباشند (Hoyer, 2020). بر اساس این نظریه،

حوزه شغلی هویت به عنوان یکی از مهم‌ترین مولفه جستجوی هویت در مرحله پنجم رشد، در مورد نوجوانان توصیف شده است. این مسأله تا حدی به این دلیل است که به نظر می‌رسد در دوره نوجوانی و جوانی توسعه هویت شغلی، هویت را در سایر حوزه‌ها نیز رشد می‌دهد. در این مرحله از رشد روانی-اجتماعی آرزوهایی که نوجوانان از کودکی با خود داشته‌اند، می‌تواند به شکل‌گیری هویت شغلی یکپارچه و منسجم با تنظیم علایق، تلاش‌ها، خلاقیت و دیگر توانمندی‌های فردی منجر شود.

اما در مورد یافته این پژوهش مبنی بر این‌که آرزوهای تحصیلی بر هویت شغلی تنها از طریق نقش واسطه‌ای نگرش به آینده تحصیلی و شغلی اثر معنی‌دار دارد می‌توان گفت که با وجود این‌که آرزوهای تحصیلی می‌توانند بر دستیابی به موقعیت‌های شغلی مؤثر باشند، اما نمی‌توانند به صورت مستقیم هویت شغلی فرد را تحت تأثیر قرار دهند. هویت شغلی به نگرش فرد به توانایی‌ها، علایق و ارزش‌ها بستگی دارد و به چگونگی تعریف افراد از خود بر می‌گردد (Cook, 2018). آرزوی تحصیلی ناظر به نتایج بلندمدت تحصیلی است و شامل اهداف یادگیری دانش‌آموز و اهداف او برای آینده خود می‌شود که از دو بعد الهام‌بخشیدن و جاه‌طلبی نشأت می‌گیرد. الهام‌بخشیدن به میل دانش‌آموز برای انجام فعالیت علمی است که کاملاً مبتنی بر دلایل فردی و انگیزه‌های درونی است. به عبارت دیگر، یک دانش‌آموز فعالیت را انجام می‌دهد زیرا از آن لذت می‌برد. بنابراین در این بعد دانش‌آموز تمایل به انجام کارهای تحصیلی دارد زیرا خودش این کار را می‌خواهد و از آن لذت می‌برد. اما جاه‌طلبی، که بعد دوم آرزوی تحصیلی است، جهت‌گیری هدفی مربوط به آینده دانش‌آموز است. دانش‌آموزی با جاه‌طلبی برای آینده خود اهدافی را تعیین می‌کند و برای رسیدن به این اهداف تلاش می‌کند (Trebbels, 2014) بعد اول تفکر فرد را به این سمت هدایت می‌کند که علم را صرفاً برای خود آن دنبال کند و بعد دوم آرزوهای تحصیلی نیز به منظور دستیابی به مدرک تحصیلی معتبر، جایگاه اجتماعی مناسب و اعتبار علمی در مجامع علمی در فرد شکل می‌گیرد. بر این اساس هر دو این ابعاد آرزوهای تحصیلی لزوماً نمی‌تولند منجر به شکل‌گیری هویت شغلی موفق در دانش‌آموز شود زیرا هویت شغلی صرفاً با دستیابی به مدرک تحصیلی معتبر و یا جایگاه اجتماعی وابسته به آن مدرک شکل نمی‌گیرد. در واقع دانش‌آموزی که آرزوهای تحصیلی

بالایی دارد لزوماً نمی‌تواند هویت شغلی منسجمی را اختیار کند. چرا که هویت شغلی منسجم نیازمند توانایی‌ها و دستاوردهایی بیش از آرزوی تحصیلی است. از محدودیت‌های پژوهش، نمونه مورد بررسی از بین دانش‌آموزان منطقه (۲) شهر تهران بود و از آنجایی که سبک و شرایط زندگی در مناطق دیگر تهران و شهرهای دیگر متفاوت می‌باشد؛ می‌توان در پژوهش‌های آتی پژوهش در مناطق جغرافیایی دیگر انجام شود. یکی دیگر از محدودیت‌ها این بود که پژوهش با کمک طرح همبستگی روابط بین آرزوهای تحصیلی، آرزوهای شغلی با هویت شغلی و نقش واسطه‌ای نگرش به آینده تحصیلی و شغلی را بررسی نمود؛ براین اساس نمی‌توان نقش علت و معلولی برای متغیرها قائل شد، بنابراین پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده با استفاده از طرح‌های تجربی، اثربخشی آموزش مهارت‌های شغلی بر هویت شغلی، آرزوهای تحصیلی و آرزوهای شغلی مورد بررسی قرار گیرد. با توجه به این که این پژوهش به رابطه آرزوهای تحصیلی، شغلی و نگرش بر هویت شغلی پرداخته است، پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های آتی به نقش سایر عوامل مؤثر و مرتبط با هویت شغلی نوجوانان پرداخته شود تا دیدگاه جامع‌تری به دست آید. با توجه به اهمیتی که آرزوهای تحصیلی و شغلی و نگرش افراد بر هویت شغلی دارد و سرانجام انتخاب شغل مناسب را ممکن می‌کند؛ پیشنهاد می‌گردد به این متغیرها در محیط‌های آموزشی (مدارس و دانشگاه‌ها) بیشتر اهمیت داده شود.

تشکر و قدردانی

نویسندگان برخود لازم می‌دانند تا از کلیه دانش‌آموزان شرکت‌کننده در این پژوهش تشکر و قدردانی نمایند.

تضاد منافع

نویسندگان این مقاله اعلام می‌دارند که هیچ‌گونه تعارض بالقوه منافع در زمینه تألیف و انتشار این مقاله وجود ندارد.

References

- Aghajani, M. (2016). *Determining the impact of developing knowledge based on adult Wechsler test iq scales, fourth edition on the occupational identity of fourth grade high school students*. Master Thesis Career Counseling, University of Isfahan, Isfahan.(Persian)
- Ajzen I. (2012) Values, attitudes, and behavior. In: Salzborn S., Davidov E., Reinecke J. (Eds) *Methods, theories, and empirical applications in the social sciences: festschrift for peter schmidt* (pp. 33-38). Wiesbaden, Germany: Springer VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Ajzen, I., & Fishbein, M. (2000). Attitudes and the attitude-behavior relation: Reasoned and automatic processes. *European Review of Social Psychology*, 11(1), 1-33.
- Almroth, M. C., László, K. D., Kosidou, K., & Galanti, M. R. (2018). Association between adolescents' academic aspirations and expectations and mental health: A one-year follow-up study. *The European Journal of Public Health*, 28(3), 504-509.
- Beal, S. J., & Crockett, L. J. (2013). Adolescents' occupational and educational goals: A test of reciprocal relations. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 34(5), 219-229.
- Beigi, M. (2018). *Investigating the relationship between career aspirations and goal orientation with time perspective and moderating the perception of adolescent parent career matching in secondary school students in shahrekord*. Master Thesis Career Counseling, University of Isfahan, Isfahan.(Persian)
- Carrico, C., Matusovich, H. M., & Parette, M. C. (2019). A qualitative analysis of career choice pathways of college-oriented rural central Appalachian high school students. *Journal of Career Development*, 46(2), 94-111.
- Chaturvedi, S., & Anshul, M. (2020). Effect of Parental Encouragement, Teaching Effectiveness and Self-Efficacy on Educational Aspirations of Government and Private Schools' Adolescents. *Our Heritage*, 68(1), 641-651.
- Chavira, G., Cooper, C. R., & Vasquez-Salgado, Y. (2016). Pathways to achievement: Career and educational aspirations and expectations of Latina/o immigrant parents and early adolescents. *Journal of Latinos and Education*, 15(3), 214-228.
- Cook, J. B. (2018). *Career identity development of secondary choral music teachers*. PhD Thesis Philosophy, The University of Alabama, Alabama.

- Crane, W. (2018). Chapter 12: Ericsson and the eight stages of life. Translated by A. Rajaei, & Gh, Khoynejad. *Growth theorie* (6th ed, PP. 355-385). Tehran: Roshd Publications. (Persian)
- Dellas, M., & Podojil Jernigan, L. (1981). Development of an objective instrument to measure identity status in terms of occupation crisis and commitment. *Educational and Psychological Measurement*, 41(4), 1039-1050.
- Din, S. (2014). *Identity formation and academic aspirations: an exploratory study with students of pakistani heritage*. MA Thesis Social Justice and Education, University of London, London.
- DiPierro, M (2016). *Academic aspirations as a moderator of the link between negative life events and delinquency in a sample of Latino youth*. MA Thesis of Arts, University of Kansas, Kansas.
- Eagly, A. H., & Chaiken, S. (1993). *The psychology of attitudes*. California: Harcourt brace Jovanovich college publishers.
- Edwin, M. (2018). *Understanding relations between school counseling career development interventions, sociodemographic factors and high school students' career aspirations and career certainty*. The Pennsylvania State University: ProQuest Dissertations Publishing.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. New York: W. W. Norton
- Gair, E. A. (2015). Perspectives on attitudes, engagement, expectations and aspirations pre-and post-secondary school. Doctoral dissertation Psychology. University of Strathclyde, Glasgow.
- Gao, Y., & Eccles, J. (2020). Who lower their aspirations? The development and protective factors of college-associated career aspirations in adolescence. *Journal of Vocational Behavior*, 116, 1-13.
- Hafsyah, A. S. (2015). *Educational and career aspirations of university honors and non-honors students*. PhD Thesis of Philosophy, University of Connecticut, Connecticut.
- Hoare, C. (2013). Three missing dimensions in contemporary studies of identity: The unconscious, negative attributes, and society. *Journal of Theoretical and Philosophical Psychology*, 33(1), 51,19-45.

- Hoyer, P. (2020). Career identity: An ongoing narrative accomplishment. In Brown A.D. (ed), *The oxford handbook on identities in organizations* (PP. 101-116). Oxford: Oxford University Press.
- Jamali, H. A., & Ghalenoei, M. (2013). Attitudes of environmental health and occupational health students toward their discipline and future career in qazvin university of medical sciences in 2012. *Iranian Journal of Medical Education*, 13(7), 541-550. (Persian)
- Keshavarz A. H., Khoshkonesh, A., Khas Mohammadi, M., & Jahanbakhshi, Z. (2010). The effectiveness of perpering occupational program by group method on occupational identity diffusion of female students. *Quarterly Journal of Career & Organizational Counseling*, 2(4), 50-65. (Persian)
- Khalid, A., & Nesbatpour, H. (2011). Investigating the effect of available youth capital on their job identity. *Teaching and Learning Research*, 1(45),15-32. (Persian)
- Kim, Y. K. (2020). The role of identity integration for the career commitment and managerial aspirations of first-time mothers: Examining antecedents, mechanisms, and moderators. PhD Thesis, University of Illinois, Urbana-Champaign.
- Lawson, K. M., Atherton, O. E., Ferrer, E., & Robins, R. W. (2020). The Development of educational aspirations and expectations from adolescence to young adulthood: A longitudinal study of mexican-origin youth. *Social Psychological and Personality Science*, 11(7), 965-974.
- Luo, J. M., Chau, K. Y., & Lam, C. F. (2019). The relationship of student's motivation, program evaluation, career attitudes and career aspirations in university-industry cooperation program. *CogentEducation*, 6(1), 1-13.
- Mardia, K. V. (1971). The effect of nonnormality on some multivariate tests and robustness to nonnormality in the linear model. *Biometrika*, 58(1), 105-121.
- Margavio, M. R. (2019). *Examining the development of career identity within a college preparatory school: a case study*. PhD Thesis in Philosophyin Educational Administration, University of New Orleans, NewOrleans.
- McArdle, S., Waters, L., Briscoe, J. P., & Hall, D. T. T. (2007). Employability during unemployment: Adaptability, career identity and human and social capital. *Journal of Vocational Behavior*, 71(2), 247-264.
- Middleton, J. J. (2017). *The mediating influence of career aspirations and career decision-making self-efficacy on self-differentiation, vocational identity, and career indecision*. PhD Thesis, Louisiana Tech University, Louisiana.

- Mohammadi, H. (2019). The factors affecting job satisfaction: Considering an structural model. *Industrial and Organizational Psychology Studies*, 5(2), 167-183. (Persian)
- Negru-Subtirica, O., Pop, E. I., & Crocetti, E. (2015). Developmental trajectories and reciprocal associations between career adaptability and vocational identity: A three-wave longitudinal study with adolescents. *Journal of Vocational Behavior*, 88, 131-142.
- Nzekwe, B. J. O. (2017). *Dimensions of undergraduate research: research engagement, researcher role-identity salience, awareness, interest , and career attitudes among diverse undergraduate majors*. PhD Thesis in Philosophy, Florida State University, Gainesville.
- O'Brien, K. M. (1996). The influence of psychological separation and parental attachment on the career development of adolescent women. *Journal of Vocational Behavior*, 48(3), 257-274.
- Olsthoorn, A. (2020). *An examination of the career aspirations of Irish children within the framework of goal contents theory*. PhD Thesis in Educational and Child Psychology, Mary Immaculate College, Limerick.
- Rahimi, S., Ahmadi, V., & Azizi, Z. (2019). The relationship of job attitudes with job performance in Kermanshah public librarians. *Journal of Industrial and Organizational Psychology Studies*, 6(2), 213-226. (Persian)
- Roberts, L. D., Davis, M. C., Radley-Crabb, L. D., Davis, M. C., Radley-Crabb, H. G., & Broughton, M. (2018). Perceived relevance mediates the relationship between professional identity and attitudes towards interprofessional education in first-year university students. *Journal of Interprofessional Care*, 32(1), 33-40.
- Samiei, F., Baghban, I., Abedi, M. R., & Hosseinian, S. (2014). *Career counseling theories: The evolution of Isfahan job selection*. Isfahan: Isfahan University Jihad. (Persian)
- Seif, A. (2017). *Method of preparing a research paper in psychology and educational sciences*. Tehran: Doran Publications.
- Shafiabadi, A. (2014). *Career guidance and job selection theories*. Tehran: Roshd Publications .(Persian)
- Shafiee, F. (2018). *Investigating the relationship between academic alienation, academic self-efficacy and attitudes towards academic and occupational future with*

academic performance of conditional students at the University of Isfahan. MA Thesis Counseling, University of Isfahan, Isfahan. (Persian)

- Shawardi, T., & Heidari, H. (2015). Analysis and evaluation of Career identity with emphasis on identifying its dimensions and components. *Career and Organizational Counseling Quarterly*, 8(3), 114-141. (Persian)
- Skorikov, V. B., & Vondracek, F. W. (2011). *Occupational identity theory and research*. New York, NY: Springer.
- Starcic, A. I., Barrow, M., Zajc, M., & Lebenicnik, M. (2017). Students' attitudes on social network sites and their actual use for career management competences and professional identity development. *International Journal of Emerging Technologies in Learning*, 12(5), 65-81.
- Suryadi, B., Sawitri, D. R., Hayat, B., & Putra, M. (2020). The influence of adolescent-parent career congruence and counselor roles in vocational guidance on the career orientation of students. *International Journal of Instruction*, 13(2), 45-60.
- Trebbels, M. (2014). *The transition at the end of compulsory full-time education: Educational and future career aspirations of native and migrant students*. Hamburg University: Springer-Verlag.
- Yoder, A. E. (2000). Barriers to ego identity status formation: A contextual qualification of Marcia's identity status paradigm. *Journal of Adolescence*, 23(1), 95-106.